

L'àliga marcenca

Hi ha una àliga blanca, menjadora de serps, que viatja milers de quilòmetres i que es pot observar a les nostres comarques, sobretot a la primavera i a l'estiu

Durant les sortides primaverals i estivals per les nostres comarques, no és gens estrany veure una àliga grossa, a migdia, planant sobre el terreny. Si la podem contemplar bé ens adonarem que té les ales, la panxa i el pit de color blanc, més o menys pigallat de negre. El que més crida l'atenció, i de fet és la clau per identificar-la, veient-la de sota, és el contrast de la gola i el cap, foscos sobre el fons blanc. Així doncs, si ens sobrevola un gran rapinyaire blanc –ateny 1,8 m d'envergadura!– amb el cap fosc estarem veient una àliga marcenca (*Circaetus gallicus*).

El nom d'aquesta àliga ens remet al calendari, ja que al març és quan arriba de l'Àfrica subsahariana. La marcenca és una àliga que s'alimenta de serps. Com que d'aquesta mena de rèptils a l'hivern no en tenim, ha de volar fins ben avall del continent africà per trobar-ne. A diferència d'altres rapinyaires migradors, la marcenca viatja sola, o com a molt en parelles, trios o quartets. Atesa la seva gran envergadura, necessita corrents d'aire calent per enlairar-se i planar amb les ales mig tancades fins al proper corrent d'aire calent que trobi. D'aquesta manera, els rapinyaires planadors recorren llargues distàncies amb poc esforç. Si les condicions meteorològiques són desfavorables, els toca batre ales, i tirar de les reserves que han pogut emmagatzemar abans i durant el viatge. A diferència d'altres rapinyaires migradors –com l'aligot vesper *Pernis apivorus*, vegeu-ne el text al

número 5 d'aquesta revista–, la marcenca s'alimenta mentre migra. Atesa la seva dieta, basada en les serps, s'entén que viatgi sola. Com s'ho farien, sinó, les àligues d'un estol per trobar prou menjar per a totes?

Pel que fa a l'hàbitat per portar a terme la reproducció, el de la marcenca ha de tenir clarianes i bosc. A les primeres hi caça, al segon hi niua. Els arbres de capçada ampla són els escollits per fer-hi una plataforma de branques on pondre els ous i criar els pollets. Solen ser pins, però també pot fer el niu en grans alzines, roures i altres arbres.

La seva distribució al nostre país ha augmentat les darreres dècades, fruit de l'expansió de la superfície forestal i de la presa de consciència d'una bona part de la població, sobre el paper ecològic dels depredadors en general i dels ocells rapinyaires en concret. A nivell català es calcula que n'hi ha entre 200 i 400 parelles, segons l'Institut Català d'Ornitologia. En l'àmbit geogràfic d'aquesta

revista, la marcenca és probablement l'àliga més estesa i abundant.

Fer l'aleta. Per caçar els rèptils de què es nodreix, la marcenca ha desenvolupat una tècnica de vol poc corrent entre els nostres rapinyaires: fer l'aleta. Això consisteix a quedar immòbil al cel per poder fitar el terreny amb la intenció de trobar-hi una presa potencial. Per mantenir-s'hi, l'ocell en qüestió, fa equilibris amb la cua i les ales, talment com si fos un nen caminant per una barana. De tant en tant, fa uns cops d'ala seguits. El xoriguer comú (*Falco tinnunculus*) és el rei fent l'aleta, però d'entre els grans rapinyaires l'àliga marcenca és l'espècie que més la practica, i se'n surt molt bé. Amb els seus rodons ulls grocs repassa els camps, erms, feixes, vores i marges a la recerca d'una serp, i aleshores s'hi afalcona i l'agafa amb les seves poderoses urpes. Se l'empassa allí mateix, començant pel cap. Si la serp és molt llarga, el tros final queda penjant. Per això no és estrany veure'n volar alguna amb la 'llengua' a fora.

La meua relació amb l'àliga marcenca va començar l'any 1995. Aquell estiu vaig iniciar un estudi, per encàrrec i interès del Parc Natural del Cadí-Moixeró, sobre la migració d'ocells planadors per la cara nord d'aquesta nostra emblemàtica serra. Els resultats no es van fer pregar, i aquell setembre ja havia vist i comptat més rapinyaires que en tota la meua vida. La descoberta de l'alta vall del Segre i la cara

Vol d'àliga marcenca (*Circaetus gallicus*).

nord del Cadí, com a eix migratori per a rapinyaires i cigonyes, va obrir-me la ment: per què en passen tants, per la nostra vall? Amb el temps i la lectura vaig aprendre que era qüestió de geografia i orografia, sobretot. A banda de l'estímul intel·lectual d'aquesta feina, estar-m'hi hores i dies contemplant el cel i els seus viatgers em va permetre somniar, viatjar, gaudir, admirar. L'observació de grans estols d'aligot vesper creuant el mar blau del cel era molt emocionant. Darrere seu venien el que en vaig anomenar les *barquetes*

blanques, corrues d'àligues marcenques que passaven afilerades, resseguint la carena on jo m'estava. Quan me'n passava una per sobre, una altra apareixia un xic més a llevant, i una altra un xic més enllà, i encara una altra més lluny, i una altra i una altra. De vegades n'hi havia que passaven baixes, i aleshores s'establí una mena de relació visual efímera entre elles i jo que no s'esborra del meu record. Amb el temps es van anar acumulant dades, i vam aprendre que la nostra vall és, amb el coneixement actual, la més important dels Pirineus

per canalitzar les àligues marcenques de l'Europa occidental cap a l'estret de Gibraltar, a les acaballes d'estiu. Només cal dir que en la temporada 2004 en vam comptar 652, de les quals 276 en només dos dies, entre el 20 i el 21 de setembre.

A recer, però no del tot. La població catalana d'àliga marcenca ha augmentat. I és veritat. La comparació dels dos atles d'ocells nidificants de Catalunya, sense dubte, ho corrobora. L'augment del bosc, no ser-hi quan es pot caçar —encara hi ha mals caçadors— i el respecte guanyat, han ajudat a estendre la població d'aquesta meravellosa au al nostre país. Ara bé, malauradament hi ha molts suports elèctrics que no tenen en compte que els rapinyaires s'hi aturen, i sovint els més grossos, com la nostra àliga, s'hi enrampen i moren. Els grans incendis també són un trasbals per a la marcenca, ja que eliminen extenses àrees de nidificació i poblacions senceres de rèptils 🐍.